

BİR “KİTAP TAHLİLİ” ÜZERİNE

Av. Muhittin DOĞRUCU

Deniz Hukuku Dergisi'nin Mart 1997 sayısında¹ “Deniz Taşımacılığında Kanuni Rehin Hakkı” kitabımız hakkında, meslektaşımız Av. Kerim Atamer'in kaleme aldığı bir kitap eleştirisi yayınlandı.

Okuyucunun yararlanmasına sunulan bir kitap hakkında olumlu ve olumsuz eleştirilerin olabileceğini, bunun gerekli ve yararlı olduğu inancında olduğumdan ve ürünün kendisi ortada iken, yazarı tarafından eleştirilere cevap verilmesini, bir bakıma yazarı tarafından savunulmasını doğru görmediğimden, Sayın Atamer'in anılan yazısına da uzun süre cevap vermeyi düşünmedim. Ancak, özellikle aynı yazıyı okuyan bazı meslektaşlarımızdan aldığım tepkiler üzerine bu kısa açıklamayı yapma ihtiyacını duydum.

Öncelikle sözkonusu kitabı bütünüyle ve büyük bir dikkatle incelediği anlaşılan Sayın Atamer'i gösterdiği çaba ve dikkatten dolayı kutlarım. Eskilerin “tenkid” dedikleri şimdi “eleştiri” denilen ve bir eseri olumlu-olumsuz değerlendirmeyi konu alan yazılar türündeki bu yazının başlığında (Sayın Atamer'in kendisi veya Dergi Yönetimi tarafından) “TAHLİL” terimi kullanılmış ve doğrusu başlığına uygun bir tahlil (analiz) yapılmıştır. Yine, bizim konumuzdaki bir insan için böyle bir çalışmanın zorluğunu isabetle tespit ve ifade ettiği için kendisine teşekkür ederim.

Sözkonusu yazının iyi bir çalışma ürünü olması, kuşkusuz, yanlışlarının olmadığı anlamına gelmez ve benim bunları vurgulamama engel değil:

En önce belirtmeliyim ki, “Deniz Taşımacılığında Kanuni Rehin Hakkı” çalışmamız, “kanuni rehin haklarının ekonomik düzen içindeki doğuş sebeplerini ve bu hakların kullanılmasına egemen olan sosyolojik dinamikleri”² Roma Hukuku'ndan başlayarak araştırmak, irdelemek, Deniz Ticareti Hukuku alanında İngiliz, Alman, İsviçre Hukuku'nda yüzyılı aşan tartışmalara konu olmuş bazı hukuki görüş farklılıklarını ortaya sermek ve çözüm bulmak gibi bir iddia taşımamaktadır ve böyle bir amaç hedeflenerek yazılmamıştır. Bunu Sayın Atamer de zaten ifade etmektedir. Kitap, gemi ve yük alacaklarının bahşettiği haklar ve takip hukuku içindeki yansımalarının, Türk Hukuku esas alınarak tespiti amacıyla yazılmıştır. Konuyu çok geniş planda, tarihsel ve sosyolojik gelişimi içinde ele alan, teorik-akademik bir çalışmadan ziyade hukuk uygulamasına yönelik, (bir kitapta gördüğüm ve tanıma uyan bir tabirle “**kullanmalık**”) bir eserdir.³ Kitabın adı bu nedenle (amacı aşan bir iddia yüklenmemek için) bilerek seçilmiştir ve yine bu nedenle sadece bu konuya özgülenmiş “ilk” kitap olduğu ifade edilmiştir. Keza, asık suratlı, sıkıcı bir hukuk kitabı yerine rahat okunabilir olmasına özen gösterilmiştir.

Bir kitabın “eser” olup olmadığına okuyucunun karar vermesi gerektiği görüşü ile Sayın Atamer'in neyi kastettiği anlaşılacaktır. Okuyucu, bir kitaba “eser” sıfatını uygun

¹ Bkz. Deniz Hukuku Dergisi Yıl: 2,Sayı :1, Mart 1997 s.57 vd.

² Bkz. a.g.y. s.1-2

³ Emin Özdemir, Eleştirel Okuma, s.43, Ankara 1995

gördüğünü nasıl belli edecektir? Ölçüt olarak satış miktarını alırsak vahim bir hataya düşmüş oluruz. Çıkan eleştirilere göre bakarsak, aşağıda açıklayacağımız üzere, Sayın Atamer'in yaptığı gibi, "kendini ölçüt sayan" eleştirilerin de "ölçüt" olamayacağı açıktır. Beğenme veya beğenmeme subjektif bir tavır olup, yansız değildir. Hukuki tanıma baktığımızda da "eser;... her nevi fikir ve sanat mahsulüdür"⁴ denildiğini görüyoruz. O halde herhangi bir kitaba "eser" denilmiş olması neden yanlış olsun? Kaldı ki, kitabın önsözünde "eser" terimini bir abartma ve övgü amacıyla kullanmadığımız gibi, "daha mükemellerinin yazılmasını diliyoruz" ifadesi de kitabın "mükemmel" olduğu iddiasından uzak samimi bir dileğimizdir.

Sayın Atamer'in, başka yazarlardan kaynak gösterilmeden alınıp kendi görüşümüz gibi sunduğumuz bölümler bulunduğu iddiası doğru değildir. Ancak, ihtilafsız olarak bütün yazarlarca aynı doğrultuda tekrarlanmış olup, ilk kimin yazdığını bilemediğimiz, uygulamada da benimsenmiş olan, Örneğin, TTK. 892. maddenin yabancı gemiler hakkında cari olmaması gibi, herkesin bilip kabul ettiği, "malumu ilan" türünden ve Kanundan çıkarılabilen yorumlarda (pek çok yazarı sıralamak gerektiğinden) dipnot verilmemiştir. Kaynakçada yer alan eserlerin tümünden yararlanmışlardır. Özellikle rahmetli hocamız Sayın Tahir Çağa'nın konuya katkılarını inkar etmek mümkün değildir.

Sayın Atamer, son dört yıl içinde "Deniz Ticaret Hukuku'nun aynı haklar ve cebri icra sistemleriyle geniş bir şekilde uğraştığını" bildirmekte ve yazısında eleştirdiği konuların hemen tümüne dayanak olarak "**1997 yılı içinde yayınlanacağını ümit ettiği**"⁵ henüz basılmamış olan kendi yazılarına yollamada bulunmaktadır. Yasa hükümlerinin uygulamaya yönelik anlaşılma biçimi ile sınırlı kitabımıza yönelik eleştirilerinde, "Alman Pandekt Hukuku'ndaki çetin hukuksal tartışmalar" dan, (hukukumuzdaki "hapis hakkı" ve "rehin hakkı" ilişkisini bir yana bırakarak) "lien" konusunda yanlış olduğumuzdan ve "bu yanlışlığa Alman Hukuku'nda bile tesadüf ediliyor" olduğundan söz ederek, derin bilgilerini ortaya koymaya çalışmaktadır. Yazının tümü gözönünde tutulduğunda "en iyiyi ben yaparım, ben bilirim" havasının hakim olduğu açıkça görülmektedir. Yıllar önce (şimdi yazarını anımsayamadığım) genç eleştirmenlere yönelik bir yazıda "**kendini ölçüt saymak**" nitelemesi kullanılmıştı ve anlattığı tiplere çok uygun bir tanımlama olmuştu. Nedense Sayın Atamer bana hep bu yazıyı ve bu tiplmeyi hatırlatmaktadır. Kendini ölçüt sayan bir insanın söylediklerindeki saik yansızlığını yok ettiğinden, söylediklerinin (ve yazdıklarının) etkisi de bu ölçüde olmaktadır.

Öte yandan, gösterilen ihtimama rağmen bazı basım hataları önlenememiştir. Örneğin, bibliyografyada " Deniz Ticareti Hukuku Dersleri" yazarlarının E. Çetingil/ R.Kender olması gerekirken E.Çetingil/F.Tekil yazılması; Ülgener'in "Ülgenir" olarak geçmesi üzücü olmuştur ve Saygıdeğer Hocalarımın beni bağışlamalarını dilerim. Ancak, bu tür yanlışları önlemek gerçekten zordur, gözden kaçırırlar. Nitekim, Sayın Atamer de üstelik bu hataları eleştirdiği paragrafta aynı hataya düşmüş ve Fehmi Ülgener yerine Fehimal Tekil adını yazmıştır.

Kitapta, kanuni rehin hakkının tanınması/tesisi kararı ve bu kararların icrası konusunda uygulama ve aleyhteki görüşler anlatılmış, mümkün olduğu kadar objektif olmaya özen gösterilerek konuya ihtiyatlı bir yaklaşım gösterilmiştir. Çok yanında veya karşısında olunmamıştır. Buna rağmen, Sayın Atamer'in yazının sonunda üstü örtülü olarak bizi bilimsellikten uzak olmakla suçlaması haksız bir yargıdır. Elbette "hukuk biliminin benimsediği yöntemlerle denetlenmiş" çözümler getiren eserler bize yol gösterecektir. Ancak, bu eserlerin böyle olup olmadıklarını sadece sevgili Atamer'in tartısı ölçmeyecektir.

⁴ 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu 1.madde

⁵ Bkz. a.g.y. Dipnot :1